

Iryna Pidkuiko
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Fairy Tale Motifs in M. Gogol's Story *The Fair at Sorochyntsi*

The article analyses the story The Fair at Sorochyntsi by Mykola Gogol. The main aim of the analysis is to identify the fairy-tale motifs incorporated into his work. The study explores folkloric elements such as magic and folk symbols, which Gogol transforms into a part of the realistic portrayal of Ukrainian reality. The interaction between the real and the fantastical is highlighted, creating a comic effect and emphasizing social critique.

Key words: motif, topic, plot, artistic image, tale.

Хемрік А. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Тарасова Н. І.
<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3249>

Соціально-політичний контекст роману Ч. Діккенса
“Пригоди Олівера Твіста”

Чарльз Діккенс – видатний представник англійської літератури ХІХ століття, письменник – посідає одне з ключових місць у світовій літературі як майстер реалістичної прози, тонкого психологізму, глибокого соціального аналізу та гострої сатири. Його творчість не лише відображала дух Вікторіанської епохи, а й формувала суспільні уявлення про мораль, справедливість і гуманізм.

Визнання прийшло до Діккенса ще з моменту публікації його перших творів і залишається незмінним в наш час, попри значну еволюцію його світогляду та літературних методів. Успіх письменника значною мірою пояснюється його винятковою здатністю вловлювати соціальні трансформації свого часу та художньо осмислювати їх, відображаючи сподівання, страхи й амбіції різних верств суспільства (Єремєєв, 2020). Літературна спадщина Чарльза Діккенса є не лише важливим культурним феноменом, а й цінним джерелом для вивчення суспільних процесів Вікторіанської доби, що підтверджує його статус одного з найвпливовіших письменників свого часу.

Проте найвагомішим внеском в історію літератури можна вважати його вплив на розвиток соціального роману. Основною метою цього жанру є не лише опис життя головних героїв, а й висловлення думки, часом навіть критики в бік суспільства. Автори соціальних романів використовують різноманітні літературні засоби для поглибленого трактування існуючих соціальних проблем, взаємодії класів, релігійних аспектів та інших важливих сторін життя (Скиданчук, 2022). У романі “Пригоди Олівера Твіста” автор уміло використовує сатиру та гумор, щоб передати усі тонкощі несправедливості та вад суспільства. Його яскраві персонажі не лише викликають співчуття, а й спонукають читачів замислитися над складними моральними питаннями.

“Пригоди Олівера Твіста” стали проєкцією вражень на “Закон про бідних”. Згідно із цим законом, бідних та безробітних людей розлучали з їх сім’ями і вивозили до “робітничих домів”, які по суті служили притулками. Трагедія людей таких будинків дуже вразила автора, особливо йому було шкода дітей. Саме тоді від сплеску емоцій йому прийшла ідея створити роман, у якому злодії стали б “благородними героями”. Тож у цьому романі центральне місце займають суспільні проблеми, серед яких особливу увагу приділено формуванню особистості головного героя. Через історію юного Олівера Діккенс змальовує жахливі умови життя мешканців “робітних домів”, де найбільше страждають діти, приречені на існування в закладах, що нагадують в’язниці (Дем’яненко, 2016). З появою роману Діккенса стали вважати захисником народу, що він підтверджував з кожним новим написаним твором ще більше, однак соціально-викривальна ідея суттєво змінила цей задум, перетворивши його у незвичайний пригодницький роман (Мацапура, 2000).

Діккенс прагнув розвінчати романтизований образ злочинців, який був поширений у “ньюгейтських романах”: замість героїзації кримінального світу він показав його бруд, жорстокість і страх, які супроводжують тих, хто живе поза законом (Єремєєв, 2020). Цей підхід добре видно на прикладі персонажів роману: Феджін, Сайкс та їхнє оточення представлені не як авантюрні “джентльмени великої дороги”, а як морально та фізично зруйновані люди, які живуть у постійному страху та злиднях. Життя злочинців у романі – це не свобода й безтурботність, а приреченість, яка неминуче веде до насильницького кінця. Діккенс не лише показує злочинний світ таким, яким він є, а й звертає увагу на несправедливість суспільства, яке часто змушує людей ставати на шлях злочину. Саме це, на нашу думку, робить “Пригоди Олівера Твіста” не просто романом про пригоди хлопчика-сироти, а глибоким соціальним твором, що викриває темні сторони Лондона XIX століття.

Від самого початку “Пригоди Олівера Твіста” занурюють читача в атмосферу нескінченних страждань, що пронизують як фізичний, так і моральний світ героїв. У романі письменник зображує не величні палаци, доглянуті сади чи багаті крамниці, а похмурі закутки міст і лондонських нетрів, де панує бідність і зло. Вулиці заповнені знедоленими, а будівлі – занедбані: стіни вкриті тріщинами, двері та вікна або зламані, або зовсім відсутні. В канавах тече *“брудна, смердюча вода, де навіть дохлі пацюки гниють в цих занедбаних недоліках... що викликає відразу своєю кощавістю”* (Діккенс, 2016). Такі описові частини у творі зображують та передають весь біль несправедливості, що тоді панувала.

У романі Чарльза Діккенса реально показано безжальність злочинного світу. Автор намагається викривати темні сторони лондонських нетрів, показуючи середовище злочинців без прикрас: Ненсі уособлює трагічну долю жінок того часу, які змушені продавати себе; Білл Сайкс – зображення жорстоких убивць; Феджін – король у світі кишенькових злодіїв. На відміну від ідеалізованих образів кримінальних персонажів у популярній літературі того часу, Діккенс демонструє їх такими, якими вони є насправді – морально спустошеними й приреченими на загибель: *“Тут ніхто не скаже учвал по*

освітлених місяцем полях верескових, ніхто не насолоджується бенкетами в затишних печерах. Немає розкішних убрань, золотих камзолів, мережива чи елегантних ботфортів. Відсутній той блиск та розкіш, які романтики часто вписували в характер розбійників. Холодні, вологі ночі лондонських вулиць, якими блукають злодії, не знаходячи пристановища; забруднені, смердючі кишені, що наповнені всілякими гріхами; голод та хвороби; одяг, який ледве тримається на плечах, – що може бути собі заманливим?” (Діккенс, 2016).

Чарльз Діккенс не просто ретельно змальовує реалістичні деталі кримінального світу, а й створює глибокий портрет страждань різних верств населення Вікторіанської Англії. Представники нижчих класів стикаються з численними труднощами: голодні вмирають від виснаження, безневинні потерпають від несправедливості законів, тоді як злочинці процвітають. Окрім таких персонажів, як Фейгін і Монкс, письменник показує, що корупція та жорстокість притаманні й офіційним державним установам, які мали б опікуватися нужденними. Містер Бамбл, парафіяльний бідл, господаря сирітського притулку місіс Менн, суддя Фенг та інші чиновники замість захисту слабких керуються власними інтересами, нехтуючи долею знедолених та безжально позбавляючи їх навіть найнеобхіднішого (Богданова, 2012). Тому зовсім не дивно, що Містер Бамбл і злочинці легко знаходять спільну мову, об'єднуючись проти Олівера Твіста, адже всі вони керуються лише жадобою до грошей і власною вигодою, не маючи жодних моральних принципів.

Олівер Твіст та його друзі постійно страждають від голоду, який доводить їх до відчаю та крайніх емоцій. Одна з найяскравіших сцен – коли хлопчик, не витримавши маленьких порцій, жартома (чи, може, всерйоз) каже, що готовий з'їсти свого товариша. Це показує, наскільки жорстокими були умови життя дітей, позбавлених навіть найнеобхіднішого.

Подорож Олівера до Лондона – це не просто зміна місця, а символ його боротьби з самотністю, голодом і байдужістю людей навколо. Він зовсім беззахисний, і ця безпорадність лише підкреслює, наскільки несправедливим був світ, де навіть діти не могли розраховувати на допомогу. Саме в такій ситуації автор змальовує головного героя: *“В день свого дев'ятиліття Олівер Твіст був блідий, хирлявий хлопчик, замалий на зріст і худий, як скінка. Але природа чи спадковість наділили Олівера здоровим, стійким духом, який завдяки порожньому шлунку мав досить місця, щоб розвиватися в його тілі. І, може, саме цією обставиною й пояснюється, що хлопець дожив до свого дев'ятиліття”* (Діккенс, 2016).

Діккенс робить тему дитячих страждань центральною у своєму романі, бо вважає, що рівень моралі суспільства визначається тим, як воно ставиться до слабких і беззахисних. Якщо судити за цим критерієм, то Вікторіанська Англія 1830–1840-х років виглядає жорстоким і несправедливим місцем і часом. Егоїзм і жадібність тодішнього суспільства в першу чергу били по дітях, які були найбільш незахищеними.

Отже, роман “Пригоди Олівера Твіста” Чарльза Діккенса є не лише літературним твором, а й глибоким відображенням соціально-політичного контексту Вікторіанської Англії. Через долю головного героя та інших

знедолених персонажів автор засуджує жорстокість суспільної системи, яка посилювала соціальну нерівність, злидні і безправність найуразливіших верств населення. Діккенс критикує як кримінальний світ, так і офіційні інституції, які замість допомоги лише поглиблювали страждання бідняків. Цей роман не просто художнє відображення епохи, а своєрідний заклик до реформ і перегляду соціальних норм, що робить його актуальним навіть у сучасному світі.

Література

- Богданова, І. (2012). Реалізм Ч. Діккенса: синтез елементів різних художніх систем (за романом “Пригоди Олівера Твіста”). *Мова і культура*, 15(1), 294–299.
- Дем’яненко, С. (2016). *Світ Добра і світ Зла у романі “Пригоди Олівера Твіста”*. Відновлено з <https://ukrtvory.in.ua/svit-dobra-i-svit-zla-u-romani-prigodi-olivera-tvista/>
- Діккенс, Ч. (2016). Пригоди Олівера Твіста. *Бібліотека української літератури УкрЛіб*. Відновлено з <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=132>
- Єремєєв, А. (2020). *Чарльз Діккенс: біографія та спадщина в літературі*. Відновлено з <https://shum.zapisi.cx.ua/ukraincyam/charlz-dickens-biografiya-ta-spadshhina-v-literaturi.html>
- Мацапура, В. (2000). Чарльз Дікенс. Критика. Англійський реалізм у творчості Ч. Діккенса. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*, 10, 39-41. Відновлено з <https://md-eksperiment.org/post/20230416-svoyeridnistanglijskogo-realizmu-ta-yiyi-vidobrazhennya-u-tvorchosti-ch-dickensa>
- Скиданчук, Н. (2022). Класифікація романів. Відновлено з <https://dovidka.biz.ua/klasifikatsiya-romaniv/>

Anastasiya Hammrich

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
The Socio-Political Context of the Novel *The Adventures of Oliver Twist*
by Charles Dickens

The article analyses the work of Charles Dickens with a special emphasis on his novel The Adventures of Oliver Twist. The author's contribution to the formation of the genre of the social novel is revealed, and attention is focused on his ability to artistically comprehend the social problems of the Victorian era. It is determined that Dickens not only showed the criminal world in all its cruelty, but also exposed the injustice of institutions designed to care for the disadvantaged. A special place in the study is occupied by the topic of children's suffering as an indicator of the moral state of society.

Key words: socio-political novel, English literature, Charles Dickens, *The Adventures of Oliver Twist*, criminal world.

Яременко А. П.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Тарасова Н. І.

<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3250>

Шлюб за розрахунком у романі Джейн Остін “Гордість і упередження”: компроміс із життям чи пастка?

Шлюб у творчості Джейн Остін посідає центральне місце як соціальний інститут, що визначає долю жінки. У романі “Гордість і упередження” ця тема набуває особливої глибини – він постає не лише як наслідок кохання, а й як засіб досягнення матеріального благополуччя чи соціального статусу (Остін, 2010, с. 12). У фокусі дослідження – два типи подружніх союзів: укладених із